

»POP JURA NEVREDI NIŠTA« – LOŠ SVEĆENIK ILI POLITIČKI NEISTOMIŠLJENIK?

Jasna TURKALJ, Zagreb

Nastavljajući svoja istraživanja o ulozi katoličkog svećenstva u pravaškom pokretu 1880-ih godina, napose na području Senjsko-modruške biskupije, autorica u ovom radu na osnovi arhivske građe iz Hrvatskoga državnog arhiva u Zagrebu prati i analizira tijek događanja koja su početkom 1882. dovela do odluke bana Pejačevića da se svećeniku Jurju Jeličiću oduzme godišnja naknada od 150 for. koju je dobivao za vršenje katehitičke službe na školi u Selcu.

KLJUČNE RIJEČI: *Juraj Jeličić, Selce, Stranka prava, saborski izbori, politička agitacija, 1881./1882., crkvena povijest, politička povijest.*

»Tko sili svećenika da glasuje prigodom izbora proti svome osvjedočenju, tko mu u to ime uzkraćuje beneficija (...), čini se krivcem grieha u koj namjerava dotičnika turiti, kad će proti svome osvjedočenju raditi, čini illusornim svaki nauk o conscienciji, te se služi religijom, po kojoj dobi vlast nad drugimi, kakono kakvom služavkom za ... svrhe.«

»Hrvatskim svećenikom u oči izbora«, *Sloboda*, 11. rujna 1881., 109.

U Hrvatskome državnom arhivu u Zagrebu, fond Predsjedništvo Zemaljske vlade, kut. 169, nalazi se nekoliko pojedinačnih dokumenata i jedan oveći spis (Izvjeshće velikog župana Riječke županije Ljudevita Reiznera s priložima), koji se odnose na svećenika Juraja Jeličića, katehetu u Selcu, koji je u vrijeme saborskih izbora 1881. javno izražavao privrženost Stranci prava. Slučaj »popa Jure« dogodio se u vrijeme kada je katoličko svećenstvo u Banskoj Hrvatskoj bilo izloženo snažnim i raznovrsnim oblicima pritisaka i prijetnji zbog svoga opozicijskog, a napose pravaškoga političkog opredjeljenja. U vladajućim krugovima smatralo se, naime, da su svećenici dužni podupirati vladu i Narodnu stranku, no u vrijeme izbora 1881. godine, a i u kasnijim izbornim kampanjama, pokazalo se da je taj vrlo utjecajan stalež mahom opozicijski raspoložen te da u tom smjeru djeluje i među vjernicima, odnosno biračima i izbornicima. Budući da niže političke oblasti nisu same mogle spriječiti političko angažiranje župnika i kapelana na strani opozicijskih

stranaka, upućivane su molbe vladi i banu da traže od zagrebačkog nadbiskupa i senjsko-modruškog biskupa da izvrše pritisak na svoje svećenstvo i pod prijetnjama mu zabrane protuvladinu političku propagandu.

U dopisima koje su uoči saborskih izbora 1881. izmjenjivali veliki župan Riječke županije Ljudevit Reizner i ban Ladislav Pejačević prvi se put na »nekorektno političko vladanje« svećenika Jurja Jeličića ukazuje 17. kolovoza 1881. Reizner je tada prijavio Jeličića banu kao agitatora Stranke prava koji u Vinodolu radi protiv kandidata Narodne stranke, ističući uz to i da »neuredno predaje« vjeronauk u pučkoj školi odnosno da izostaje s nastave.¹ Za Jeličića, rođenog u Selcu 1831. godine, a zaređenog 1854.,² Reizner navodi da je svećenik Zadarske biskupije i »još mlad čovjek« te da je nezadovoljan župom u toj biskupiji napustio posao i vratio se u Selce, gdje je nekoliko godina živio bez posla i plaće, i to sve dok mu nije naredbom vladina Odjela za bogoštovlje i nastavu pod naslovom godišnje mirovine određena svota od 150 forinti za koju je trebao kao pomoćnik selačkog župnika predavati vjeronauk u školi. Zanimanje velikog župana za katehetu u Selcu u predizborno doba po svemu sudeći bio je ponajprije motiviran Jeličićevim političkim djelovanjem. Naime, Reizner je i prije toga, 9. kolovoza 1881., upozoravao na »neumjesno« agitiranje, odnosno agitiranje za pravaškog kandidata Erazma Barčića, nekih svećenika u izbornom kotaru Novi te je tražio od bana da se protiv njih poduzmu »shodne odredbe«,³ a iz dopisa koji je u ime Senjskog ordinarijata u odsutnosti biskupa Juraja Posilovića⁴ uputio Predsjedništvu Zemaljske vlade iz Senja 26. kolovoza 1881. Ignat Vinski⁵ saznajemo da Ordinarijat do tada nije bio obaviješten da Juraj Jeličić neuredno obavlja svoju službu, štoviše arhiđakon je o njemu dao povoljno mišljenje.⁶ Sada je Senjski ordinarijat, ističe Vinski u nastavku, u skladu s dopisom koji mu je upućen 23. kolovoza, uputio putem župnog ureda Jeličiću ozbiljnu opomenu, zaprijetivši mu gubitkom nagrade ako ne bude revno vršio svoju duž-

---

¹ HDA, PrZv, kut. 169., br. spisa 2336/Pr.1881.

² Mile BOGOVIĆ, »Povijest visokoškolske izobrazbe u biskupijama senjskoj i modruškoj ili krbavskoj«, *Visoko školstvo na području Riječko-senjske metropolije, Spomenica* (dalje: *Spomenica*), uredio Mile Bogović, Zagreb-Rijeka, 1999., str. 52; Jasna TURKALJ, »Pravaški opredijeljeno svećenstvo Senjsko-modruške biskupije na saborskim izborima 1881. godine (izborni kotarevi: Novi, Delnice, Čabar)« (dalje: Pravaški opredijeljeno svećenstvo Senjsko-modruške biskupije), *Croatica christiana periodica*, br. 56, Zagreb, 2005., str. 110.

³ Vidi: J. TURKALJ, »Pravaški opredijeljeno svećenstvo Senjsko-modruške biskupije«, *nav. dj.*, str. 109.

⁴ Juraj Posilović rođen je u Ivanić Gradu 1834. godine. Nakon završetka gimnazije i studija filozofije u nadbiskupskom liceju u Zagrebu, nadbiskup Haulik poslao ga je 1854. na studij teologije u Beč, gdje je, kao pitomac mađarskog zavoda Pazmaneuma, stekao doktorat teologije. Nakon povratka u Hrvatsku ubrzo je postao profesor na Teološkom fakultetu u Zagrebu. Godine 1876. imenovan je senjsko-modruškim biskupom. Godine 1894. imenovan je i posvećen za zagrebačkog nadbiskupa, a njegovom potporom dovršena je i obnova zagrebačke katedrale 1898. godine. Isticao se kao obnovitelj i utemeljitelj crkvenih zavoda, a potpomagao je i katolički tisak. Kao biskup i nadbiskup Posilović je nastojao ne ozlojediti ni jednu vlast, ali se ujedno znao koristiti svojim autoritetom da zaštiti narod od nasilja i nepravednog upravljanja. Umro je 26. travnja 1914. Opširnije vidi: Mile BOGOVIĆ, *Senjsko-modruška ili Krbavska biskupija: izvješća biskupa Svetog stolici (1602-1919)*, Zagreb, 2003., str. 79-81; Zoran GRUJAK, »Shvaćanja mladog Jurja Posilovića o kulturi i politici na temelju njegove korespondencije sa Šimunom Balenovićem 1856.-1861.«, *Časopis za suvremenu povijest*, br. 1, Zagreb, 1998., str. 52-54.

⁵ Ignat (Ignacije) Vinski (Vinsky) rodio se 1808. u Senju. Filozofsko-teološke studije završio je u Senju i Pešti, a zaređen je 1835. godine. Bio je kapelan u Sincu, Krivom Putu i Gospiću, a 1837. imenovan je profesorom na filozofskom liceju, zatim župnikom u Ramljanima i Otočcu, a 1854. kanonikom u Senju, kada iste godine postaje i senjskim župnikom. Umro je 1901. godine u Senju. M. BOGOVIĆ, *Spomenica, nav. dj.*, str. 77, 85.

⁶ HDA, PrZV, kut. 169., br. spisa 2489-1881.

nost. No upućena opomena odnosila se samo na Jeličićevo vršenje dužnosti katehete, ali nije opomenut zbog političke agitacije. Zato je Ordinarijat još jednom dopisom od 2. rujna 1881. pozvan da udovolji i tom zahtjevu te da potom o tome izvijesti i bana. Upravo taj drugi dopis dokazuje da je predstavnicima vlasti ponajprije bilo u interesu da se Jeličića opomene zbog njegove režimu nepoćudne političke propagande. U odgovoru koji je na taj »visoki dopis« uputio 7. rujna 1881. Vinski ističe da je »čast« Senjskom ordinarijatu izvijestiti da je spomenuti svećenik opomenut »u smislu« obavijesti od 23. kolovoza i zbog katekizacije i zbog »agitacija visokoj vladi neprijateljskih«. ⁷ Drugim riječima Ordinarijat nije namjeravao Jeličića još jednom posebno opominjati zbog njegovih političkih aktivnosti. U međuvremenu, 27. kolovoza 1881. *Narodne Novine* objavile su dopis, koji je potpisalo više novljanskih izbornika, u kojem se opisuje incident koji se dogodio 14. kolovoza u jednoj krčmi u Selcu. Tada, navodi se, Luka Župan iz Crikvenice »za izuštene rieči 'Živio Vončina' dobi od umirovljenog svećenika gosp. Jure Jeličića nakoliko šakah«, nakon čega je uplašen, a k tome »jošte siromah šepav«, pobjegao u Crikvenicu. Iako pisci dopisa nisu prisustvovali tom događaju, tvrde da o istinitosti opisanoga događaja nema dvojbe jer je incidentu bio nazočan »kr. financijalne straže« nadmornar Inocenc Snautz. Sastavljači dopisa poručuju Stranci prava, koja si po njihovu mišljenju na taj način kroz svoje ljude priprema teren za izbore, da se vara ako misli da njezini protivnici neće biti zaštićeni od oblasti koja je dužna štititi slobodne državljane od nasilja, »a nasilnike i tukače ukrotiti«. ⁸

Izvjestavajući bana Pejačevića o tijeku priprema za izbore, veliki župan Reizner 31. kolovoza 1881. piše da svim svojim snagama radi za Ivana Vončinu te da kandidat Narodne stranke u tom trenutku ima većinu od 15 glasova, no upozorava da »Starčevićijanci« i dva župnika sa svojim pristašama također najžešće agitiraju. Zbog toga, a da bi se osigurala izborna pobjeda kandidatu Narodne stranke u Novom, veliki župan ističe da je potrebno činovnicima kotarskog suda u Novom, »kr. financijalnim« činovnicima u Novom i Selcu kao i činovnicima lučkih ureda u istim mjestima uputiti poziv da dođu na birališta i glasuju za Vončinu. ⁹ Odnose među pravašima i pristašama Narodne stranke u izbornom kotaru Novi dodatno je zaoštrilo Vončinino obraćanje izbornicima koje su službene novine objavile 2. rujna 1881. Kandidat Narodne stranke, između ostalog, napao je ne birajući riječi Stranku prava, odnosno učenike Ante Starčevića koji se »sjatiše na Rieci i oko nje« i koji »surovošču svojom« do krajnosti razdražuju Riječane protiv Hrvata. Kakve nazore da si Riječani stvore o Hrvatima kad slušaju »sustavno benavenje i klevetanje razuzdane i odurne čeljadi? – pita Vončina. ¹⁰ U jeku predizborne borbe dopisnik pravaške *Slobode* ¹¹ iz Vinodola navodi da je »ober-školnik« (Petar Maričić, županijski školski nadzornik, nap. J. T.) odredio da »umirovljeni svećenik Juro Jeličić ostane bez plaće i već mu je dekret, da pojde na imanje izdao«. Isti »ober-školnik«, navodi se nadalje u dopisu, govori da su popovi »p o b i e s n i l i«, ¹² čime je zapravo želio reći da svećenstvo ne samo da većim

⁷ HDA, PrZV, kut 169., br. spisa 2624-1881.

⁸ »Trojedna kraljevina – U Novom Vinodolskom 25. kolovoza (Dopis)«, *Narodne Novine*, 27. 8. 1883./195.

⁹ HDA, PrZV, kut. 169., br. spisa 2503/Pr-1881.

¹⁰ »Mojim izbornikom«, *Narodne Novine*, 2. 9. 1881., 200.

¹¹ *Sloboda* je počela izlaziti 1. rujna 1878. na Sušaku.

¹² Dopisi, *Sloboda*, 7. 9. 1881., 107.

dijelom podržava pravaškog kandidata Erazma Barčića već i aktivno agitira u njegovu korist. U spomenutom dopisu ne navodi se zašto se Maričić odlučio na navedeni potez, no *Sloboda* od 9. rujna 1881. donosi izjavu Luke Župana, sastavljenu u Crikvenici 2. rujna 1881., kojom on demantira da ga je »Gjuro Jeličić zlostavljao«, štoviše ističe da mu je on dobar prijatelj, što je dokazao i kad ga je prije nekoliko godina obranio od nekih napadača, a što se tiče dopisa u službenim novinama, smatra da se njime željelo poslužiti »nepopularnom novljanskom zastupniku«. ¹³ U kontekstu cijele priče oko »popa Jure« ta je izjava izuzetno važna, jer će se prilikom istrage o incidentu u krčmi voditi i istraga o tome je li Luka Župan bio prijetnjama prisiljen da je potpiše.

Budući da se u novljanskome izbornom kotaru vodila uistinu izjednačena i neizvjesna borba te je izborna pobjeda lako mogla ovisiti samo o jednom glasu, ne čudi da sukobljene strane nisu birale sredstva u ocrnjivanju svojih političkih protivnika. O žestini izborne borbe govori i činjenica da su u istom broju *Slobode* od 9. rujna 1881., osim Županove izjave, objavljena još dva članka koja se odnose na novljanski izborni kotar. Prvi, pod naslovom »Politički razbojnik«, bio je odgovor na Vončinino obraćanje izbornicima, dok je drugi opisivao odnos snaga u Vinodolu četiri dana prije izbora. U članku »Vinodolcem uoči izbora« ističe se postojanje dvaju sukobljenih izbornih tabora, onog u Novom koji ima 3 000 – 4 000 ljudi i stoji uz režimskog kandidata, dok drugi, koji obuhvaća općine Bribir, Grižane, Crikvenicu i Selce¹⁴ i ima 18 000 – 20 000 žitelja, pristaje uz kandidata Stranke prava. U 16. izbornom kotaru pravaška se agitacija temeljila na zahtjevima za snižavanjem poreza i ostalih davanja, prosvjedu protiv ukinuća gimnazije i županije na Rijeci te riječkom pitanju.¹⁵ Zanimljivo je da se u istom broju, i to na prvoj strani pravaškoga glasila, Fran Folnegović u ime Središnjeg odbora Stranke prava obraća pravaškim pristašama i upozorava ih da »se dobro čuvaju od *izazivah* na izgrede, koji su mogući osobito ondje, gdje je stranka prava u odlučnoj borbi sa protivnici«. Iako je *Sloboda* bila pod stalnom pažnjom i izložena različitim pritiscima uoči izbora, nadzor je bio dodatno pojačan te je izaslanik Riječke podžupanije srijedom, petkom i nedjeljom, kada je list izlazio, u uredu na Sušaku pazio da se pravaško glasilo ne bi prije pregleda razasijalo pretplatnicima. Osim toga, budući da se zanimanje čitatelja u predizborne dane povećavalo, a napose ako su u *Slobodi* donošeni dopisi iz njihova kraja ili mjesta, naređivane su i druge mjere, pa je tako Riječka podžupanija naredila da se spomenuti broj 108. pravaškog lista zaplijeni, ako bi stigao, na pošti u Selcu. Zadatak je bio povjeren bilježniku Jakovu Papiću, a u narodu se pričalo da mu je veliki župan zaprijetio da nikad neće položiti bilježnički ispit ako ne bude agitirao za Vončinu. Zapljena provedena na selačkoj pošti dodatno je ozlovoljila pravaške pristaše i pretplatnike pravaškoga glasila u Selcu.¹⁶

---

¹³ Izjava, *Sloboda*, 9. 9. 1881., 108.

¹⁴ Da Selce u Vinodolu stoji uz pravaše potvrđuje i dopis objavljen 24. 8. 1881., 101. u *Slobodi*, a u kojem se, između ostalog, ističe: »Na koncu uvjeravam Vas, da naše stvari ovdje dobro stoje. Mi ćemo sa ostalom braćom složno svi za našeg Barčića, a za nikakvog vladinog kandidata nećemo niti čuti.«

¹⁵ »Vinodolcem uoči izbora«, *Sloboda*, 9. 9. 1881., 108.

¹⁶ »Dopisi«, 18. 9. 1881., 112. Iznese optužbe prozvani je bilježnik nakon izbora opovrgao nazvavši ih »gadnim izmišljotinama«. Istaknuo je da je za Vončinu glasovao iz svog »osvjedočenja« te da se nije dao zavesti od nekih pravaških izbornika koji su mu nudili novac da na dan izbora ne ide na biralište, nego u Križevce po obitelj. Vidi: Vinko ANTIĆ, *Vinodolska Selca u borbi*, Selca, 1975., str. 88.

Nakon žestoke predizborne agitacije i borbe, izbori u Novom održani su 13. rujna 1881. Na dan izborâ s pravaškim kandidatom Barčićem u Novi se dovezao te njemu u prilog radio i Juraj Jeličić.¹⁷ Iako star i bolestan, na izbore u Novi došao je te svoj glas dao kandidatu Stranke prava i selački župnik Mato Škiljan.¹⁸ Za narodnog zastupnika u Hrvatskom saboru izabran je, prema navodima u *Slobodi*, uz nasilje i niz nepravilnosti prilikom provođenja izborâ, kandidat Narodne stranke, rođeni Novljanin Ivan Vončina, i to osvojivši prema tvrdnjama pravaškoga glasila pet, a prema navodima režimskog lista deset glasova više od pravaškog kandidata.¹⁹ »Sviestni Selčani osvietlali si lice glasajući za Barčića«, pisao je dopisnik iz Selca 15. rujna 1881., ističući da su načelnik (Kažimir Lončarić, nap. J. T.), bilježnik (Jakov Papić, nap. J. T.) i školnik glasovali za Vončinu.²⁰ Ivan Lončarić-Papić (mlađi) u svom je zapisu o saborskim izborima 1881. zapisao: »Te godine glasovali su Selčani za (pok.) Erazma Barčića, riječkog odvjetnika i velikog 'pravaša'. Izbori su se obavljali u Novome, pa je mali, drveni parobrod 'Vinodolac' vozio izbornike iz Crikvenice i Selaca u Novi na izbor. Novljani i činovnici glasovali su za vladu – odnosno za Vončinu, a svi ostali za 'Starčevićevu stranku prava'. Poslije obavljenog izbora u Novome, kada su se izbornici Selaca i Crikvenice sa Barčićem na čelu vraćali na parobrod – Novljanci su ih sa rogovima tuleći pratili na parobrod i izvrgavali ruglu. Kad su izbornici sa parobrodicom 'Vinodolcem' stigli u Selce, tu se je obavljalo veselje – a parobrod je čekao u luci selačkoj. Međutim, kada je parobrod krenuo u Crikvenicu ukrcalo se je dosta naših ljudi koji su išli pratiti Barčića do Crikvenice. Kad su se u Crikvenici iskrcali, palo im je na um, pa su išli demonstrirati crikveničkim mađaronima. Kada su išli ulicom pjevali su: Bio proklet izdajica David i Lažica. Pred njihovim vratima pravili su galamu i uputili se u kuću Davida Montanaria te mu polupali pokućstvo i odnjeli nekoliko slika sa zida te ih pobacali u 'rječinu'.«²¹

No i nakon 13. rujna 1881. u cijelome izbornom kotaru i nadalje je vladala velika uznemirenost i napetost, a u pojedinim mjestima, pa i u Selcu, pojavili su se žandari koji su došli »čuvati gospodu činovnike« koji su glasovali za narodnjačkog kandidata. »Neznamo hoće li se ovimi represalijama moći umiriti razdražen uslijed izdaje i nasilja puk po Vinodolu«, dvojio se u pravaškom glasilu.²² U takvom je još uvijek uzavrelom postizbornom ozračju pokrenuta istraga o incidentu u krčmi 14. kolovoza 1881. te okolnosti pod kojima je Luka Župan potpisao izjavu kojom je zaniijekao istinitost toga događaja, a koja je objavljena u *Slobodi*. Juru Jeličića prijavio je Anton Lončarić, a tragom te prijave 6. listopada 1881. preslušani su svjedoci Miloš Basera,²³ Vinko Šnauc i Mate Lukić, o čemu je sastavljen i zapisnik kod poglavarstva upravne općine Selce.²⁴ Nakon samo nekoliko dana, 10. listopada, općinski ured u Selcu podnio je prijavu protiv svećenika Jurja Jeličića, da bi potom

¹⁷ HDA, PrZV, kut. 169., br. spisa 192/Pr-1882.

¹⁸ Isto. Mato (Matija) Škiljan rođen je u Selcima 1803., studirao je od 1829. do 1832., a za svećenika je zaređen 1831. godine. Umro je 1889. godine. Usp.: M. BOGOVIĆ, *Spomenica, nav. dj.*, str. 73.

¹⁹ Vidi: J. TURKALJ, »Pravaški opredijeljeno svećenstvo Senjsko-modruške biskupije«, *nav. dj.*, str. 110-111.

²⁰ »Dopisi«, *Sloboda*, 18. 9. 1881., 112.

²¹ Citirano prema: V. ANTIĆ, *Vinodolska Selca, nav. dj.*, str. 89.

²² »Viestnik«, *Sloboda*, 18. 9. 1881., 112.

²³ U Zapisniku se za svjedoka navodi ime Miloš Basera, a on se potpisao kao Mile Basara.

²⁴ HDA, PrZV, kut. 169., br. spisa 2048/Pr.-1882. (Zapisnik sa saslušanja 6. listopada 1881. priložen je spisu kao jedan od četiri priloga).

riječka podžupanija 30. listopada naredila istragu, odnosno ponovno preslušavanje navedenih svjedoka te oštećenog Luke Župana i okrivljenog Jeličića. Saslušavanje je obavljeno početkom studenog 1881. kod poglavarstva upravne općine Selce.

Dana 4. studenoga 1881., u nazočnosti izaslanika riječke podžupanije perovodnog vježbenika Franje Pilepića, općinskog načelnika Kazimira Lončarića i općinskog bilježnika Jakova Papića, saslušana su ponovno sva tri svjedoka: tridesetogodišnji Vinko Šnauc, nadmornar »financijalne straže« iz Selaca; Mate Lukić, star 54 godine, nadstražar kod carine u Selcima i četrdesetdvogodišnji Mile (Miloš) Basara iz Crikvenice »financijski« stražar, te Luka Župan i svećenik Juraj Jeličić. Što su tom prilikom izjavili, saznajemo iz zapisnika vođenog tijekom saslušanja.

Vinko Šnauc naveo je da mu je Luka Župan »početkom mjeseca listopada«, pred stražar-nicom gdje je bio s Matom Lukićem, rekao da je bio »apsolutnom i konpulsivnom silom prisiljen« potpisati izjavu kojom poriče da ga je pop Jura Jeličić tri puta šakom udario, a koja je objavljena u br. 108. *Slobode*. »Konpulsivnom time, što su mu se grozili da će ga staviti u vreću i u more baciti, čim u Selce dodje; absolutnom time, što su mu ruku držali kad je dao križ na potvrdu gore spomenutoga očitovanja.« Što se pak tiče istinitosti činjenice da je Jeličić tri puta udario šakom Župana, Šnauc izjavljuje da o tome nema dvojbe jer je on osobno bio svjedok tog događaja u krčmi Ivana Franića kada je došao kupiti cigarete. O tom sukobu Šnauc je izjavio: »Dočim sam ja napaljivao svoju smotku zavikne Luka Župan Živio naš zastupnik Ivan Vončina i Živio Franjo Josip. U to doleti izvana pop Jure Jeličić, udari ga šakom po licu doviknuvši mu ujedno nepravite bune budite u miru jer sam vam toliko puta već rekao, da ćete u protivnom slučaju ako ostanete u Selcib biti izbatinjan. Luka Župan primetne navaljivšem nanj popu Juri Jeličiću sasvim mirnim načinom da se on samo sa svojom kupicom vina veseli, i da nikomu ništa neradi, našto ga pop Jure Jeličić po drugi put šakom udari zaviknuvši nanj da zijati nesmije i da se odanle odnesti ima. Luka Župan uslied toga odvrati popu Jurju Jeličiću: Ako me jošte jedan put udarite ja ću Vas tužiti biškupu i s ovim štapom udariti, Vi niste naš pop kada mene tako udarate, Vi ste (...)»²⁵ špijun. Na te rieči udari ga pop Jure Jeličić šakom po treći put.« Na kraju svjedok ističe da je događaju prisustvovala i krčmareva kći, koja može posvjedočiti istinitost njegova iskaza. Drugi svjedok Mate Lukić o napadu na Župana nije mogao ništa reći jer mu napadnuti o tome nije ništa govorio, a što se tiče nasilja koje je na Županu počinjeno u svrhu »tobožnje neistinitosti napadaja«, Lukić u cijelosti ponavlja Šnaucovu izjavu. I treći svjedok M. Basara izjavio je da mu se Župan »očitovao« da je nasiljem bio prisiljen zanijekati istinitost na njega počinjenog napada te da je već bio pozvan na preslušavanje po izaslanicima riječke podžupanije, tajniku Dragutinu Markoviću i pisaru Milošu Vuičiću, ali da im nije rekao istinu zbog prijatnji kojima je bio izložen. Na kraju svjedočenja Basara je zatražio da mu se »u ime dangube i putnoga troška« isplati iznos od 4 forinte, što je uneseno u zapisnik.

Nakon svjedoka pozvan je da dade izjavu pedesetogodišnji Luka Župan, postolar iz mjesta Dolac u općini Crikvenica. Prvo pitanje upućeno Županu odnosilo se na sukob u krčmi, a drugo na spomenutu izjavu objavljenu u *Slobodi*. Odgovarajući na pitanje da li ga je Jelin-

---

²⁵ Nečitka jedna riječ.

čić »tri puta šakom udario«, Župan izjavljuje kako je sjedeći u krčmi opazio da dolazi pop Jure te da je, znajući da će se on ljuti na usklike Vončini, doviknuo »Živio Visoki g. Ivan Vončina kandidat zemaljske vlade«, na što ga je Jelinčić udario rukom po licu, a nakon što mu je on zaprijetio da će ga tužiti sudu i vladi, pop Jura ga je, kako kaže, još dva puta »pogladio« po licu, a zatim je otišao. Što se tiče potpisa na spornoj izjavi, Župan ističe da je Petar Župan doista došao k njemu da potpiše neku cedulju za novine, no da on ne zna što je u njoj pisalo jer je nepismen. Doduše, Petar Župan mu je pročitao sadržaj, ali ga se on više ne sjeća. Navodi da ga je donositelj cedulje »napunjavao« strahom ako je ne potpiše te da mu je, »kada je na taj potpis strahom prinukan bio«, P. Župan držao ruku prilikom potpisivanja.

Posljednji je saslušan i okrivljeni svećenik Jure Jeličić, koji je na upit je li istina da je Luku Župana tri puta u krčmi rukom udario, izjavio da je on Župana »po glavi pritisnuo kako više puta« jer je ovaj izazivao nered i vrijeđao župnike Matu Škiljana i Skendera Cara²⁶, no smatrao je to prijateljskim ukorom. Jeličić ističe da je on više puta prema Županu pokazao prijateljsku naklonost. Kada je Župan udario batinom Stjepana Kršulu, zbog čega ga je Kršula tužio kotarskom sudu, Jeličić ističe da ih je on uspio pomiriti, a i 1880., kada je Župan »teško izbijen« u Franićevoj kući, uspio ga je spasiti od daljnjih napada. Navodeći te primjere svoje naklonosti, Jeličić zaključuje da se ne može reći kako je on u Franićevoj krčmi na Župana »zamahnuo rukom neprijateljskim načinom«. Opisujući Luku Župana kao osobu koja je »poznati zanovetalac svakomu društvu neprikladan« i koja izaziva smutnje u Selcu i Crikvenici, Jeličić izjavljuje da je tako bilo i u upitnom slučaju u krčmi Ivana Franića, kada ga je on »prijateljski za vlase primio i prijateljskim načinom umiriti htjeo«. Na kraju okrivljeni svećenik ističe da je Luka Župan čovjek čija se djela i riječi ne mogu uzeti u obzir jer je »vinu podan i duševno ograničen«. I u zapisniku je konstatirano da se Luka Župan doista prilikom preslušavanja pokazao kao duševno ograničen čovjek jer je svoje očitovanje potpisao samo na jednom listu, dok je na drugom svoj potpis uskratio »izgovorom, da se on neće više potpisati nego jedan put«.²⁷

Na zahtjev Ljudevita Reiznera od 23. studenoga svoje mišljenje o svećeniku Jurju Jeličiću riječkoj je podžupaniji 29. studenoga 1881. dostavio i načelnik općine Selce Kažimir Lončarić, osoba s kojom je Jeličić bio u vrlo lošim odnosima, što je jasno vidljivo i iz načelnikova dopisa. Ističući da Jeličić »žalibože jest svećenik«, Lončarić navodi da je on sklon svađama te da se ni sa župnikom u Selcu »ljepo negleda« kao niti sa bilo kojim činovnikom. Jeličić je »čovjek nemiran«, koji »ruje« protiv općinskog ureda i poglavarstva, te i druge potiče na smutnje protiv načelnika i bilježnika, a druži se sa četiri opozicionalca u Selcu s kojima politizira. »Klati« se po Crikvenici i karta te se u kasno doba noći vraća kući sam »kao vuk«, a koliko se znade »zaboraviti« ilustrira Lončarić i time što Jeličić u društvu »odličnih ljudi« zna skinuti kaput i zasukati rukave »kao da na megdan ide«. Na kraju općinski načelnik kao primjer nedolična ponašanja jednog svećenika

²⁶ Aleksandar (Skender) Car rođen je 1830. u Crikvenici. Studij je započeo 1849., a završio ga je 1853., kada je i zaređen za svećenika. Usp: M. BOGOVIĆ, *Spomenica, nav. dj.*, str. 45.

²⁷ HDA, PrZv, kut.169., br. spisa 2048/Pr-1882. (Zapisnik od 4. studenoga 1881., koji se sastoji od 13 stranica rukom pisanog teksta, nalazi se u spisu kao prilog).

ističe slučaj Luke Župana, kojim je Jeličić pokazao »da daleko nadkriljuje u ponašanju najprostije ljude«.²⁸

Konačnoj odluci u slučaju »popa Jure« prethodila je još jedna zamolba velikog župana Reiznera u kojoj on, kao i do tada, argumentirajući potrebu uskraćivanja pomoći Jeličiću, posebno naglašava da je on »najveći protivnik današnjega po narod koristnoga i spasosnoga političkoga pravca u zemlji«. Reizner misli da starom župniku Škiljanu ne treba pomoćnik jer mjesto ima oko 1750 stanovnika, a sve su kuće na okupu, pa ako je župnik mogao ići u Novi na izbore i glasovati za kandidata Stranke prava, onda može i svoje poslove obavljati, to više što postoji još jedan umirovljeni župnik koji ga po potrebi može ako ustreba zamijeniti, dok vjeronauk u školi može obavljati mjesni učitelj. Što se pak Jeličića tiče, Reizner savjetuje da se njega kao još mlada čovjeka, a s obzirom na postojeći nedostatak svećenika, postavi negdje kao upravitelja župe, čime će iz Selca biti uklonjen taj »poticatelj nemira i nesloge«.²⁹

Na osnovi spomenutih zapisnika i mišljenja, a uz napomenu da je Jeličić i nakon upućenih mu opomena nastavio sa svojim političkim aktivnostima uoči saborskih izbora, a i nakon njih dalje je »rovario« protiv općinskog poglavarstva u Selcu praveći »svakojake spletke«, donesena je odluka da mu se od kraja veljače 1882. uskrati novčana nagrada od 150 for., o čemu je obaviješten Kr. carinski ured u Selcu i Senjski ordinarijat koji je ujedno zamoljen da se selačkom župniku, ako mu je uistinu potrebna pomoć u dušobrižničkim poslovima, ta pomoć osigura »shodnim načinom« te da se pazi da poduka iz vjeronauka u školi »ne zapne«.³⁰

Dne 2. veljače 1882. priopćena je i Senjskom ordinarijatu banova odluka da se svećeniku J. Jeličiću »poradi njegova sirova ponašanja naprama tamošnjem občinskomu poglavarstvu« oduzme nagrada za obavljanje katehitičke službe, a Ordinarijatu u Senju naloženo je da pitanje kateheze u pučkoj školi u Selcu riješi na drukčiji način.³¹ Tim će se povodom biskup Juraj Posilović obratiti pismom banu Ladislavu Pejačeviću, no prije toga, sumnjajući u pristranost provedene istrage, Senjski je ordinarijat naložio podarhiđakonu Aleksandru (Skenderu) Caru da »vjerodostojno« sazna koliko su utemeljene optužbe protiv Jeličića. Nakon što je primio podarhiđakonov odgovor, Posilović u pismu, koje je 27. veljače 1882. uputio banu Pejačeviću, navodi da bi Ordinarijat bio spreman prihvatiti banovu odluku iako »nezna, da li je kakovom bezpristranom iztragom konstatovana krivnja spomenutoga katehete; i premda je s dosadanjem katehitičkim djelovanjem Jurja Jeličića zadovoljan« kada bi se pitanje kateheze u Selcu moglo drukčije riješiti. Biskup potom ukazuje banu na problem nedostatka svećenstva u Senjsko-modruškoj biskupiji te ističe što se Selca tiče da župnik Škiljan ima 80 godina, a najbliži župnik u Crikvenici, koji je ujedno i podarhiđakon, nema kapelana, »nit mu se može dati, jer ga neima gdje uzeti«. U cijelom Vinodolu, gdje ima 19 kapelanija, popunjeno

---

²⁸ Isto (Pismo Kažimira Lončarića od 29. studenoga 1881. priloženo je spisu u prijepisu).

²⁹ HDA, PrZV, kut. 169., br. spisa 192/Pr-1882. (Izvjeste Reiznera od 9. siječnja 1882. o »duševnom i političkom ponašanju« Jurja Jeličića priloženo je uz dokument).

³⁰ HDA, PrZV, kut. 169., br. spisa 192/Pr-1882.

³¹ HDA, PrZV, kut. 169., br. spisa 2048-1882. (Pismo biskupa Juraja Posilovića banu Ladislavu Pejačeviću od 27. veljače 1882. priloženo je spisu).

ih je samo šest.³² Stoga je, nastavlja Posilović, Ordinarijat došao na ideju da katehezu u Selcu povjeri pučkom učitelju, ali se tome protive puk, župnik i podarhiđakon. »Ovaj je naime ordinarijat naložio bio podarhiđakonu da razvidi, kako bi se katehezi u Selcuh pomoći moglo, i pri tom da nastoji vjerodostojno saznati, jedno kako je Jeličić vršio svoju katehetskiju službu; a drugo, kako se vladao u obće, a napose naprama obćinskomu poglavarstvu.« Biskup ističe da ga je podarhiđakon glede kateheze izvijestio da Jeličiću ni sa jedne strane nema prigovora te da se i mjesni pučki učitelj izjasnio o njemu povoljno. Što se tiče njegova ponašanja, Posilović navodi da je Jeličić »malo nagal, al dobroćudan, i od svojih domorodaca dobro gledan«, a s okolnim svećenstvom u dobrim je odnosima jer im rado pomaže u duhovnoj službi. Prema biskupovim saznanjima sva je Jeličićeva krivnja u tome što je prilikom izbora novog zastupstva i načelnništva u Selcu »stajao na protivnoj strani, ndržeći načelnika sposobnim za načelnništvo«. »Njeki obćinski odbornici izjaviše ustmeno i predaše pismeno podarhiđakonu: da je načelnik čovjek neuk i prost i da njemu samu više dolikuju ona epiteta, kojimi je svećenika Jeličića ocrnio.« »Ovaj ordinarijat vrlo bi žalio, kad bi svećenik, koji svećeničku službu vrši, bio progonjen morda samo zato, što je denunciran od obćinskoga načelnika. Ima doista svećenika, koji manje ili više zaostaju iza svoga koli uzvišena toli mučna zvanja; ali ima i svakojakih činovnika, a baš obćinskih načelnika.« Ostavljajući po stani onaj dio koji se osobno tiče Jeličića banovu »pravdoljublju«, biskup Posilović ističe još jednom »nedostatak dušobrižnoga svećenstva« te moli bana da Juraj Jeličić nastavi katehizaciju u Selcu dok se ne nađe drugo rješenje. Ordinarijat mu u tom smislu izdaje i zapovijed da se »kani svakih osobnih zadjevica s načelnikom«, a ako protiv njega ne bude novih tužba, »dakako osnovanih«, usuđuje se Ordinarijat zamoliti da mu se »u svoje vrijeme naknadno« dodijeli nagrada za katehezu. Iako se ban ljutio na biskupa i svećenstvo Senjsko-modruške biskupije zbog podrške koju je Stranka prava uživala među župnicima i kapelanima za vrijeme izbora 1881., pa se proćulo i da namjerava uskratiti novćanu potporu koju je Sabor odobrio senjskom svećenstvu,³³ Posilović se, dakle, nije ustrućavao ponovno založiti za svoje svećenstvo. Vjerovao je da su optužbe na račun njegova svećenstva, a to se može išćitati i iz ovog pisma, motivirane ponajprije politićkim razlozima. No isto tako kao što je biskup s velikom rezervom prihvaćao rezultate istraga koje je organizirala i provodila svjetovna vlast, tako su i vlada i ban sumnjali u Posilovićevu objektivnost.

U odsutnosti bana Pejaćevića, predsjednik Unutarnjeg odjela Zemaljske vlade naložio je 3. ožujka 1882. rijećkom velikom županu Reizneru da se ispitaju navodi iz biskupova pisma, odnosno da sasluša školskog nadzornika te da utvrdi da li je istina da se puk, župnik i podarhiđakon protive tome da se kateheza povjeri pućkom učitelju i koji bi mogli biti razlozi tome protivljenju, zatim da ispita tko je taj podarhiđakon na kojeg se Ordinarijat

³² Posilović također u istom pismu ističe da »u krajiškoj strani ima pet župa bez posebnog kurata; od 82 ko-operature popunjeno samo 21; ima staraca preko 70 ili 80 godina, koji moraju ostati na župah, makar su nesposobni«. Nedostatak klera biskup Posilović spominje i u izvješću Svetoj Stolici 1885. godine. Vidi: M. BOGOVIĆ, *Senjsko-modruška ili Krbavska biskupija, nav. dj.*, str. 288.

³³ Čuvši za banovu namjeru, Posilović je u studenom 1881. došao u Zagreb da odvratu Pejaćevića od te nakane. Vidi: *Korespondencija Raćki-Strossmayer*, knj. druga (uredio Ferdo Šišić), Zagreb, 1929., str. 422. (*Raćki Strossmayeru*, 13. nov. 1881.)

poziva i kakvo je njegovo vladanje osobito prema pučkim učiteljima. Na kraju velikom se županu nalaže da razjasni opreke između izjave biskupskog ordinarijata koji je zadovoljan Jeličićem i između izvještaja u kojima se navodi da je Jeličić neuredan u vršenju katehitičke službe.³⁴ U povodu dobivenog naloga dva dana kasnije Reizner obavještava Predsjedništvo vlade u Zagrebu da je školski nadzornik Maričić na službenom putu, na kojem će ostati 14 dana te će tek nakon njegova povratka moći dostaviti traženo izvješće, no da se stvar »na čistac izvede«, predlaže da se mišljenje o ponašanju župnika i podarhiđakona Cara, na kojeg se Senjski ordinarijat poziva, zatraži od Dragutina Akurtija, tajnika podžupanije u Križevcima, i Mavre Pintarića, vijećnika sudbenog stola u Varaždinu, koji su kao kotarski suci službovali u Crikvenici. Osim toga predlaže i da se od Ordinarijata u Zadru zatraže obavijesti o vladanju Jeličića kao i o tome zašto je napustio službu.³⁵ Već 14. ožujka 1882. Pintarić i Akurti su poslali svoja izvješća o ponašanju župnika Aleksandra Cara. Pintarić navodi da je Car u vrijeme bana Bedekovića i administratora banske časti Vakanovića bio u opoziciji, a da je uz vladu bana Mažuranića bio sve dok kotarski sud nije bio premješten iz Crikvenice u Novi, što je župnika »ozlovoljilo«. Akurti izvještava da je u vrijeme njegova službovanja Car bio protivnik vlade, a napose »vatreni pristaša« političkih nazora Erazma Barčića.³⁶ Iz navednih odgovora očito je da se tražilo mišljenje ne o »ponašanju«, nego o »političkom ponašanju« župnika Aleksandra (Skendera) Cara. Nakon prikupljenih informacija, a u skladu s nalogom od 3. ožujka 1881., Reizner i Maričić kao supotpisnik uputili su 15. travnja 1882. Predsjedništvu vlade konačno opsežno izvješće o svećenicima Jurju Jeličiću i Skenderu Caru, koje u cijelosti opovrgava navode iz biskupova pisma banu Pejačeviću. Podnositelji izvješća zapravo okrivljuju podarhiđakona Cara da Ordinarijatu nije poslao istinito izvješće glede Jeličićeva vršenja katehitičke službe, odnosno da nije uvažio mišljenje selačkog učitelja, a što se tiče »svjedočbe o njegovom moralnom ponašanju«, koju su potpisala trojica selačkih općinara, a na koju se, kao što smo vidjeli, Posilović pozivao pišući banu, objašnjavaju je »političkom mržnjom« protiv Narodne stranke. Poriče se također biskupov navod da se narod selački protivi povjerenju kateheze učitelju u Selcu, već se optužuje podarhiđakona Cara da on na taj način samo želi svom »vjernom drugu« osigurati potporu i to da bi mu opet bio »desna ruka u agitacijah proti visokoj vladi«. Što se pak tiče protivljenja župnika Škiljana tom naumu, to po Reiznerovu i Maričićevu sudu »nije ništa izvanredna«, jer župnik u svemu podržava Cara. U prilog tvrdnji da Jeličić loše obavlja katehitičku službu, podnositelji navode više primjera njegova neodgovornog ponašanja. Kao glavni dokaz tvrdnji da Jeličić ni među svećenicima ne uživa ugled, navodi se izjava mrkopaljskog župnika Franje Lorbeka, također »pristaše stranke prava«, koji je razgovorajući s Maričićem o izboru u novljanskome izbornom kotaru 1881. rekao kako on zna »da pop Jura nevredi ništa«. Iako bi o »vanjskom ponašanju« svećenika Jeličića mogli i više toga navesti, podnositelji izvješća spominju samo incident s Lukom Županom, no i to bi, po njihovu sudu, vladi moralo biti dovoljno da se uvjeri treba li novčano podupirati takve ljude »koji svojim političkim agitacijama nastoje podkopati ugled visoke vlade«. Odgovaraju Reizner i županijski škol-

---

³⁴ Isto (Nalog od 3. ožujka 1882. zaveden je pod Br. 945/Pr.).

³⁵ HDA, PrZV, kut. 169., br. spisa 1027-1882.

³⁶ HDA, PrZV, kut. 178., br. spisa 1154-1882.

ski nadzornik također i na upit iz naloga od 3. ožujka o Skenderu Caru. Uz napomenu da Car »svoju crkvu u redu drži«, navodi se da se podarhiđakon prilikom prošlih izbora pokazao »najvećim protivnikom narodne stranke, te je bio glavni agitator i terorizator u obće a napose svojega sveštenstva za kandidata stranke prava«. Osim toga on je i neprijatelj učitelja, što dokazuje »derača« koju su osobe bliske Skenderu Caru priredile učitelju u Crikvenici na dan izbora jer je glasovao za Vončinu.

Na kraju, uz prethodnu napomenu da dodjeljivanje potpore vjeroučiteljima nije utemeljeno na školskom zakonu, potpisani mole da vlada ostane pri svojoj odluci o obustavi novčane nagrade svećeniku Jeličiću i da odbije zahtjev Ordinarijata, a vjeronauk u školi da se odlukom vlade prepusti učitelju, dok mjesni župnik, ako to želi, može prisustvovati obuci.³⁷

Iako nisam uspjela pronaći dokumente na osnovi kojih bi se moglo sa sigurnošću reći kakva je odluka konačno donesena u slučaju svećenika Jurja Jeličića, po svemu sudeći on više nije obavljao katehitičku službu u Selcu.³⁸ Za razliku od Jeličića, koji se nakon izvješća od 15. travnja 1882. u dokumentima više ne spominje, Skender Car je i nadalje izazivao nezadovoljstvo velikog župana Riječke županije, koji u svibnju 1883. traži njegov premještaj.³⁹ U dopisima koji su iz Vinodola objavljivani u pravaškoj *Slobodi* vezano uz izbore 1884. godine, svećenici pravaši akteri ovog slučaja više se ne spominju. Selački župnik M. Škiljan vjerojatno je umirovljen, a zamijenio ga je Stjepan Franić, za kojeg *Sloboda* tvrdi da je i sam nekada bio »vatreni stekliš«, no za izbora 1884. igrao je »najpodliju rolu« jer ne samo da nije glasovao za Barčića, koji je ponovno bio pravaški kandidat u Novom, nego je upravo on kandidirao Vončinu.⁴⁰

PRILOG

Izvjeshće velikog župana Riječke županije Ljudevita Reiznera od 15. travnja 1882. Predsjedništvu zemaljske vlade o svećeniku Jurju Jeličiću i Skenderu Caru (HDA, PrZV, kut. 169., br. spisa 2048-1882.)

Br.37.

pr.

Visoko predsjedništvo!
visoke kr. zemaljske vlade

Na visoki nalog od 3. ožujka t.g. br. 945 /Pr. sporazumno sa županijskim školskim nadzornikom Maričićem častim se u pokornosti izviestiti sljedeće:

³⁷ HDA, PrZV, kut. 169., br. spisa 2048-1882. Vidi prilog: Izvjeshće od 15. travnja 1882.

³⁸ Juraj Jeličić umro je 1887. godine. Usp.: M. BOGOVIĆ, *Spomenica, nav. dj.*, str. 52.

³⁹ HDA, PrZV, kut. 178., br. spisa 1962-1883.

⁴⁰ »Izbori po Hrvatskoj«, *Sloboda*, 3. 10. 1884., 225.

Kada je rješanjem visokoga predsjedništva od 2. veljače t.g. br. 192 /pr svećeniku Jurju Jeličiću u Selcih uztegnuta godišnja potpora od 150. for. otišao je vicearkidjakon u Crikvenici Skender Car u Selce i ondje u krčmi Ivana Antića sakupio občinske starešine: Mihu Jeličića, Ivana Franića i Franju Pobora koji su mu i u nazočnosti svećenika Jurja Jeličića izdali svjedočbu o njegovom moralnom ponašanju.

Isti dan došao je pomenuti vicearhidiakon i u školu, te učitelju Kezeleu stao kazivati, da je tužba proti Juri Jeličiću, da on postupa u školi s diecom osorno; – te je učitelja pitao, da li je to istina i je li svećenik Jeličić kaznu upotrebljava.

Učitelj takovim izpitivanjem iznenadjen odgovorio je, da je svećenik Jeličić neuredno dolazio u školu katekizirati, te bi se – poprieko uzevši – moglo reći, da je on od onoga, što je dužan bio dolaziti u školu svake godine, dvie trećine propustio, a samo jednu trećinu obavio. Kad kada se javio, da doći neće, tada ga je učitelj zamienio, te je to isto učinio i onda, kada mu se javio nije, samo da djeca u vjeronauku nezaostanu. a što se tiče njegova postupka i ponašanja, nije učitelj hotio ništa kazati već samo to, da svećenika Jeličića svaki dobro pozna, pak nebi hotio s njim u nikakov sukob doći, ali ako bude pitan od svoje oblasti, da će tada po savjesti kazati što je. –

Na to je Skender Car dodao, da on zna da Jeličić nije baš uzorno obavljao svojega posla, ali da ipak može kazati, da je pohvalno to vršio, te mu je učitelj odvratio: »pišite i kažite što hoćete, to je vaša stvar«. –

Ovim načinom crpljeni podatci bili su vicearkidjaku podlogom kod ordinarijata uzeti u obranu svećenika Jeličića a ordinarijat kod Preuzvišenoga gospodina bana.

Jure Jeličić zadržaje se već od godine 1868. u Selcih i Vinodolu, i sasvim tim što je župnik u Selcih Škiljan već i prije bio boležljiv na reumatizmu, nije ga ipak u školi zamienjivao, već je učitelj Lihl za ljubav župniku sam po cijelu godinu katekizirao, te je i sadanji učitelj to isto obavljao ciele godine 1877, i na izpitu izpitivao djecu iz vjeronauka, pak su njegovim postupkom i napredkom mladeži svi zadovoljni bili i nikomu nije palo na um protiviti se tomu katekiziranju, kao što se niti sada nitko ne protivi, već je to samo naum vicearkidjakona Cara, da svomu vjernomu drugu svećeniku Jeličiću laglje pribavi uzkratjenu podporu, da mu opet prvom prilikom bude desna ruka u agitacijah proti visokoj vladi. – Da ovu namisao podupire i župnik Škiljan, nije ništa izvanredna, jer što će podarcidjakon Skender Car, to će i župnik Škiljan, a ona trojica obćinarah selačkih, što su u krčmi izdalo svjedočbu o ponašanju Jure Jeličića niti mogu biti niti jesu izraz mnienja puka selačkoga, već su nadraženi po Skenderu Caru i iz političke mržnje proti pristašem narodne stranke možda dali kakovo očitovanje, dočim su nekogji od njih već prošlih godinah i sami imali neugodnoga posla sa svećenikom Jeličićem.

U ostalom kako svećenik Jeličić vrši svoju katehitičku dužnost neka bude i ovo dokazom:

Godine 1881. imala su djeca školska obaviti jednu izpovjed. Na jednom nestane svećenika Jeličića iz Selcih, a učitelj, da se ipak to obavi, otidje župniku i zamoli ga, da se za to pobrine. Tom prilikom izjavio se je župnik, da je on već i od prije znao, da pop Jura nije za ništa bio, niti je sada; te je učitelj poslije djecu za izpovjed i pričest pripravio, a župnik Škiljan pomoćju umirovljenog svećenika Nikole Jeličića⁴¹ na vrieme izpovjedao.

U kršćanskom svijetu navadno se obavlja prva sveta pričest svetčano te je to i naredbom visoke kr zemaljske vlade odjela za bogoštovje i nastavu od 20 prosinca 1879. br. 36 u alineji posljednoj točke 10. određeno. Nu na Selcih kateketa Jeličić to nije činio. Ima slučajevah gdje je on djetetu školskomu, koje je jedan ili dva krat kod pričesti već bilo, poslije zabranio pričesti pristupiti.

---

⁴¹ Nikola Jeličić rođen je u Selcu 1806. godine, studirao je od 1827. do 1831., a za svećenika je zaređen iste 1831. godine. Umro je 1885. Usp.: M. BOGOVIĆ, *Spomenica, nav. dj.*, str.52.

Godine 1881 u listopadu mjesecu podijeljivo je biskup Senjski sv. krizmu u Selcih, te se je svako diete za krizmu pripravljeno imalo izkazati ceduljom, koju je dotični župnik izdao, a za školsku djecu vjeroučitelj. – Nu u Selcih nije kateketa Jeličić to za shodno pronašao, pak je učitelj za volju župniku takove cedulje napisao.

A i tečajem ove školske godine, pošto on po nalogu biskupovu i sada katekizira, izostajao je više puta, te se je kad kada javio učitelju, da ga zamieni, nu do konca veljače izostao je od katekizacije osam puta, bez da je učitelju što kazao. –

Da taj čovjek niti kod svećenikah neima štovanja, dokazuje i ovo:

Ove godine bio je županijski školski nadzornik 4. ožujka u Mrkoplju u službenom poslu, gdje je sada upraviteljem župe Franjo Lorbek⁴², bivši za vrieme minulih saborskih izborah kapelan u Grižanah, koj je takodjer pristaša stranke prava. U razgovoru snjim o prošlom izboru u Vinodolu izrazio se je ovaj svećenik, da on sam znade, »da pop Jura nevredi ništa«.

U obće taj čovjek stališu svećeničkom nesluži na čast niti svojim vanjskim ponašanjem. On se rado svakim svadja a pripravan je i tući se, te sam u svojem izvješću od 9. siječnja t.g. br.11./pr. i naveo jedan slučaj, gdje je u krčmi udario Luku Župana, što je viknuo »Živio Franjo Josip«, »Živio Vončina, Vinodolski zastupnik«. – zapisnik o preslušanju svjedokah ob ovoj činjenici bio je priložen gornjemu izvjestju, te se opet i ovdje prilaže.

Ima tu jošte toga, nu smatram, da će i ovo dosta biti, da se visko predsjedništvo osviedoči, je li vriedno, zemaljskim novcem uzdržavati ovakove ljude, koji osim toga svojim političkimi agitacijami nastoje podkopati ugled visoke vlade.

Sve do prije nekoliko godinah bio je u Vinodolu vicearhidjakonom jedan od kanonikah u Novom ili Bribiru. Nu biskup Soić postavio je posebnoga vicearhidjakona, te sada tu čast obnaša Skender Car župnik u Crikvenici, o komu je visoko predsjedništvo potražilo za stalno izvjestja od podžupanijskoga tajnika Akurtia u Križevciah i Mavre Pintarića kr. viečnika sudbenoga stola u Varaždinu, kako sam u svojem izvjestju od 5. ožujka t. g. br. 37/pr. umolio.

To je u ostalom čovjek, koji sada svoju crkvu u redu drži, nu kod posljednih izborah pokazao se je najvećim protivnikom narodne stranke, te je bio glavni agitator i terorizator u obće a napose svojega sveštenstva za kandidata stranke prava.

Njegov župljanin trgovac u Crikvenici Ivan Skomerža jošte godine 1871 priposlao je pod svojim imenom u »narodne novine« jedan članak koji je godine 1871 dne 10 ožujka u broju 57. pomenutih novinah otisnut, -koje neka blagoizvoli visoko predsjedništvo tamo potražiti, pošto se ovdje dobiti nemogu, gdje se najbolje vidi, tko je i što je Skender Car.

Samo mi je čast to primetnuti, da je o tom predmetu vodjena iztraga kod kr. sudbenog stola za onda na Rieci, nu neima rezultata, niti je Skomerža radi onoga pisanja odsudjen bio.

Skender Car je neprijatelj i učiteljem. Dne. 13. rujna 1881 na dan izbora saborskoga zastupnika pripravljena je proti mjestnomu učitelju u Crikvenici derača, te su mu se prietili i ubojstvom, što je glasovao za kandidata narodne stranke, pak je dokazano, da su glavni vodje toga bili brat župnika Cara, njegov zvonar i jošte nekohoji njegovi bližji rodjaci.

Na koncu čast mi je primjetiti jošte, da se podijeljivanje nagrade ili podpore vjeroučiteljem iz zemaljskih sredstvah niti na nijednoj ustanovi školskoga zakona netemelji, stoga je nepojmljivo, kako se takova podpora za svećenika Jeličića zahtievati može.

⁴² Reizner je u predizborno vrijeme 1881. godine, između ostalih svećenika, bana Pejačevića upozoravao na »živahnu agitaciju« Franje Lorbeka u korist Stranke prava. Opširnije vidi: J. TURKALJ, »Pravaški opredijeljeno svećenstvo Senjsko-modruške biskupije«, *nav. dj.*, str. 109.

U ostalom mogao bi ordinarijat toga svećenika u ovoj oskudici svetjenstva upotrebiti drugdje i tako mu eksistenciju pribaviti, a za Selce bi time veliku blagodat učinio, jer bi se tako uklonio glavni kamen smutnje i zla.

Konačno častim se zamoliti visoko predsjedništvo, da u tom pitanju pri svojoj riešitbi od 2. veljače t. g. br.192/Pr. ostati i ordinarijat sa njegovim zahtievom odbiti blagoizvoli.

Glede obuke u vjeri pako u školi Selačkoj može se takova odredba učiniti, da učitelj tu obuku podielivao bude, a mjestni župnik, da po svojoj volji toj obuci prisustvuje. Odredbu na učitelja izdati će u tom smislu županijski školski nadzornik, čim mu to od visoke vlade određeno bude.

Pod :/ vraća se visokim odpisom od 3. ožujka t.g.br 945/Pr. dostavljeni dopis, kao i prilozi, što su ovostranim izvjestjem od 9. siečnja 1882. br 11/pr podneseni i opet odpisom od 2. veljače t.g. br 192/Pr. ovamo vraćeni.

na Rieci dne 15. travnja 1882.

veliki župan riečke županije

Reizner

Petar Maričić

žup. škol. nadzornik

Summary

*»POP JURA NEVREDI NIŠTA« [PRIEST GEORGE IS GOOD FOR NOTHING] –
A BAD PASTOR OR POLITICAL OPPONENT?*

On the basis of archival sources from the Croatian State Archives in Zagreb author reveals and analyses events from the beginning of 1882, when ban Pejačević and Croatian Parliament decided to discontinue payment of annual fee to priest Juraj Jeličić for his religious instructions in school in Selce. The entire case actually started a year earlier since during the elections for Croatian Parliament in 1881 Jeličić openly supported The Party of Right (Stranka prava) and this turned all the local political attention to him. At the same time local authorities had started investigation against him because of the rumours about his malpractice regarding the religious instructions, as well as court process because this priest had showed aggression against one of his political opponents. During the process all the local personnel witnessed against Jeličić, probably because he was in personal argue with most of them. Therefore, in spite of the intervention of bishop Posilović, Jeličić lost his annual tuition fee of 150 forints.

KEY WORDS: *Juraj Jeličić, Selca, Party of Right, parliament elections, political agitation, 1881/1882, ecclesiastical history, history of politics.*